

LITURGISCHE ORIËNTATIE (2)

DE PAASKAARS

De kaars is het symbool voor hét Licht. Zowel in het Eerste als in het Tweede Testament speelt 'het licht' een rol: En God zei: *'Er moet licht komen', en er was licht* (Gen. 1 : 3 NBV). Scheppingslicht. Jezus zegt: *'Ik ben het Licht voor de wereld'*. (Joh. 8:12a).

We kunnen dat woord 'licht' horen, maar we begrijpen beter waar het om gaat als we 't voor ons zien. Het oog kan het begrip 'licht' veel sneller vatten dan het oor. Geen misverstand: de kaarsen vervangen het Woord niet, ze verwijzen ernaar: Gods beloften lichten op als vlammen in het duister.

Zoals bij veel geldt ook hier: onze wortels liggen in Israël. In de tempel stond de *menora*, de zevenarmige kandelaar, zoals die uitvoerig beschreven is in Exodus 25 : 31 - 40. Maar voor het gebruik van kaarsen is de synagoge onze moeder.

Een voorbeeld van een lichtdrager in de Joodse liturgie is de chanoekaluchter. In de huidige synagoge herinnert een enkele lamp aan de kandelaar. Deze lamp wordt *ner tamied* (het gestage licht) genoemd.

Al in de Vroege Kerk werd in de Christelijke gemeenten in de vespers een lamp door de diaken brandend de kerk ingebracht. Reeds de kerkvaders Tertullianus en Hippolytus (200 n.Chr.) maken melding van het *lucernarium*, de zegening van het licht op sommige avonden. Tijdens dit ritueel zong men in de Byzantijnse liturgie het lied 'Phoos hilaron', 'Vrolijk Licht'. Dit wordt beschouwd als het oudste christelijke avondlied, mogelijk uit de 1e of 2e eeuw na Christus.

In de Vroege Kerk greep men zo naar de lichtsymboliek om tegen de pretenties van het heidendom in te getuigen van de grootheid van Christus in het Credo: 'God uit God, Licht uit Licht...' In de loop van de tijd kreeg dit ritueel voornamelijk zijn plaats in de viering van de Paasnacht.

Er zijn veel ontwikkelingen geweest in de rituelen van de paaskaars. Wanneer men op zondagochtend in de kerk komt, staat de paaskaars al te branden. Symbool voor het Licht van Christus. Dit licht straalt altijd, het is altijd om ons heen. Ook voor we de dienst binnenkomen, net zo als we na de dienst weer naar huis gaan. Daarom ziet men in de erediensten de kaars altijd branden.

Toch is er een moment waarop de kaars niet brandt. Dat is op Goede Vrijdag, de dag waarop we gedenken dat de gekruisigde Jezus stierf. Op die dag is of wordt het kaarslicht gedoofd. Tijdens de paaswake in de nacht van stille zaterdag wordt de kaars brandend binnengedragen onder het uitspreken van passende teksten en een lied. En op Pasen brandt de nieuwe

paaskaars weer in zijn volle glorie. De kaars volgt als het ware de gang van de verkondiging van kruis en opstanding.

Op elke paaskaars staan een jaartal en een afbeelding die op Christus betrekking heeft.

Dikwijls is dat het Christusmonogram. Het gebruik om tekens op de kaars aan te brengen, zoals de A en de Ω , met het jaartal, is vermoedelijk in de 7e eeuw in Spanje ontstaan.

De kaars brandt nooit helemaal op; het deel dat overblijft, kan een bijzondere bestemming krijgen. De kaars kan bv. worden gegeven aan een gemeentelid dat extra steun nodig heeft.

Ik vroeg aan twee gemeenteleden "wat zegt je de paaskaars. 'Dat is het licht van Christus', zei de een. De ander: 'Daar denk ik eigenlijk nooit over na.' Misschien kan het bovenstaande tot nadenken stemmen!